

ჩოხატაურის და ოზურგეთის მუნიციპალიტეტებში, შპს „სი-სი-ი-ეიჩ ჰაიდრო VI“-ის მდ. ბახვისწყალზე, 10,9 მგვტ დადგმული სიმძლავრის, ბუნებრივ ჩამონადენზე მომუშავე „ბახვი 1 ჰესის“ და 110 კვ ძაბვის ქვესადგურის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშთან დაკავშირებით სამინისტროში შემოსული შენიშვნებისა და წინადადებების შესახებ

შენიშვნების და წინადადებების ავტორები	შენიშვნები/მოსაზრებები	შენიშვნების/მოსაზრებების გათვალისწინების შესახებ
<ul style="list-style-type: none"> გარემოსდაცვითი სათემო ორგანიზაცია „ეკოს“; ა(ა)იპ გურიის სამოქალაქო ცენტრი; საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ოფისი 	<p>1. წყლის ეკოლოგიური ხარჯი</p> <ul style="list-style-type: none"> ბახვი 1 ჰესის გზმ-ის ანგარიშის მიხედვით, “საქართველოში ეკოლოგიური ხარჯის გაანგარიშების ოფიციალურად დამტკიცებული მეთოდოლოგია დღემდე არ არსებობს და დღემდე მოქმედ, მშენებარე და პროექტირებაში მყოფი ყველა ჰესისათვის მინიმალური ეკოლოგიური ხარჯის განსაზღვრა ხდება 50%-იანი უზრუნველყოფის მრავალწლიური საშუალო ხარჯის 10%-ის ოდენობით“. მართალია, საქართველოში დამკვიდრებული პრაქტიკით, დერივაციული ჰესების ეკოლოგიური ხარჯი, მართლაც, მრავალწლიური საშუალო ხარჯის 10-12%-ის ოდენობით განისაზღვრება, თუმცა, ეს პრაქტიკა მავნე და არასწორია და ამას ყველა ვიაზრებთ. არაერთი მაგალითი გვაქვს ქვეყანაში იმისა, თუ როგორ გამოიწვია სხვადასხვა სიდიდის, მათ შორის, მცირე დერივაციული ჰესების მშენებლობამ და მდინარეებში 10%-იანი ეკოლოგიური ხარჯის დატოვებამ მდინარეების ეკოსისტემების სრულიად განადგურება და არც მდინარე ბახვისწყალი იქნება გამონაკლისი. კომპანიის მხრიდან თავის იმით მართლება, რომ საქართველოში ეკოლოგიური ხარჯის გაანგარიშების ოფიციალურად დამტკიცებული მეთოდოლოგია არ არსებობს, მსუბუქად რომ ითქვას, სამწუხარო 	<p>1. წყლის ეკოლოგიური ხარჯი</p> <p>ადმინისტრაციული წარმოების ეტაპზე ა(ა)იპ გარემოსდაცვითი სათემო ორგანიზაცია „ეკოს“, ა(ა)იპ გურიის სამოქალაქო ცენტრისა და საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ოზურგეთის ოფისის მიერ წარმოდგენილი მოსაზრებები/შენიშვნები, გაეგზავნა შპს „სი-სი-ი-ეიჩ ჰაიდრო VI“-ს (წერილი N 2627/01). აღნიშნულთან დაკავშირებით, 2022 წლის 29 აპრილს შპს „სი-სი-ი-ეიჩ ჰაიდრო VI“-ის მიერ წარმოდგენილი იქნა დამატებითი/დაზუსტებული ინფორმაცია (განცხადება N10717).</p> <ul style="list-style-type: none"> შპს „სი-სი-ი-ეიჩ ჰაიდრო VI“-ის მიერ წარმოდგენილ N10717 განცხადებაში, ეკოლოგიურ ხარჯთან დაკავშირებით, მითითებულია, რომ პროექტი არ ითვალისწინებს მდინარეში ბუნებრივი ჩამონადენის მხოლოდ 10%-ის დატოვებას, არამედ საშუალო წელიწადი წლების წყალმცირე თვეებში (სექტემბრიდან მარტის თვის ჩათვლით) მდინარეში რჩება ბუნებრივი ჩამონადენის 16-დან 37%-მდე. სათავე ნაგებობის გასწორში მდინარის წლიური მთლიანი ჩამონადენი არის 79,9 მლნ. მ3 . ეკოლოგიური ხარჯის ჩამონადენის ოდენობა 25,4 მლნ. მ3-ია, რაც წლიური ჩამონადენის 32% შეადგენს. დერივაციის მონაკვეთზე წლიური ჩამონადენის გათვალისწინებით (9,7 მლნ. მ3) მდინარეში დატოვებული ჩამონადენის წყლის ოდენობა ჯამში 44% აღწევს. განცხადებაში, მითითებულია, რომ სრულად ვერ იქნება შენარჩუნებული წყლის ბიოლოგიური გარემოსათვის ბუნებრივ პირობებში არსებული საარსებო გარემო, მაგრამ ეკოლოგიური

	<p>ფაქტით მანიპულირება და კანონმდებლობის „მნიშვნელოვანი ხარვეზით სარგებლობის პირდაპირი გამოხატულებაა მართალია, საქართველოს კანონმდებლობა ჰესის პროექტის განხორციელებისას კომპანიებს არ ავალდებულებს, ისარგებლონ ოფიციალურად დამტკიცებული მეთოდოლოგიით, თუმცა, „საქართველოს მდინარეების გარემოსდაცვითი ხარჯის შეფასების მეთოდოლოგიის სახელმძღვანელო“ არსებობს და ის ხარჯის შეფასების კომპლექსურ და საერთაშორისო დონეზე აღიარებულ მიდგომებს გვთავაზობს. ამგვარად, ნებისმიერმა კომპანიამ, რომელიც საქართველოში ჰესის პროექტის განხორციელებას გეგმავს მდინარის ეკოლოგიური ხარჯის შეფასებისას უნდა იხელმძღვანელოს აღნიშნული მეთოდოლოგიით, მიუხედავად იმისა, პირდაპირ ავალდებულებს თუ არა კანონმდებლობა ამას. ნაცვლად ამისა, ანგარიშში ნათქვამია, რომ ბახვი 1 ჰესის მინიმალური ეკოლოგიური ხარჯის დადგენის პროცესში გაანალიზებული იქნა ევროპის რამდენიმე ქვეყნის მეთოდოლოგიები და მინიმალური ეკოლოგიური ხარჯების ოდენობა განისაზღვრა საპროექტო მდინარის ჰიდროლოგიური და გეომორფოლოგიური პირობების, ასევე აქ მოზინადრე ბიოლოგიური გარემოს გათვალისწინებით; ანგარიშში ხაზი იმაზეცაა გასმული, რომ მდინარის საშუალო მრავალწლიური ხარჯის 10%-ის ოდენობით განსაზღვრული, მინიმალური ეკოლოგიური ხარჯი დაახლოებით იდენტურია ევროპის არაერთ ქვეყანაში (შვეიცარია, ესპანეთი, იტალია, ავსტრია და სხვა) მიღებული მეთოდიკებით გაანგარიშებული ეკოლოგიური ხარჯის. ამის მაგალითად მოყვანილია ავსტრია, სადაც მოქმედი მეთოდიკის მიხედვით,</p>	<p>ხარჯის (0.29 მ3/წმ) და საპროექტო მონაკვეთზე არსებული შენაკადების წყლის დამატებით, შესაძლებელი იქნება გარკვეული პირობების შენარჩუნება, საკვლევ ტერიტორიაზე მოზინადრე სახეობების პოპულაციებისათვის. გარდა ამისა, გარემოსდაცვით გადაწყვეტილებაში ეკოლოგიურ ხარჯთან დაკავშირებით განისაზღვრა, შემდეგი პირობები:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. შპს „სი-სი-ი-ეიჩ ჰაიდრო VI“-მა ჰიდროელექტროსადგურის ექსპლუატაციაში გაშვებამდე, სააგენტოსთან შეთანხმებით, უზრუნველყოს ავტომატური ხარჯმზომების მოწყობა. ექსპლუატაციის ეტაპზე მუდმივად უზრუნველყოს წყლის ხარჯების მონიტორინგი და შედეგების ყოველკვარტალურად სააგენტოში წარმოდგენა. განხორციელებული მონიტორინგის საფუძველზე, თუ დაფიქსირდება წყლის ბიომრავალფეროვნებაზე უარყოფითი ზემოქმედება, ჰესის ოპერირება განხორციელოს სააგენტოს მიერ დადგენილი, გაზრდილი ეკოლოგიური ხარჯის შესაბამისად; 2. შპს „სი-სი-ი-ეიჩ ჰაიდრო VI“-მა მშენებლობის დაწყებამდე, მონიტორინგის ფარგლებში, უზრუნველყოს დამატებითი წინასამშენებლო კვლევის ჩატარება წყლის ბიომრავალფეროვნების მდგომარეობის, განსაკუთრებით იქთიოფაუნის რაოდენობრივი მონაცემების განსაზღვრის მიზნით, (გზმ-ის ანგარიშში აღნიშნულ 6 ლოკაციაზე), ასევე დამატებით იქნეს შერჩეული სხვა ლოკაციები (სულ მცირე 3), რის შედეგადაც შესაძლებელი იქნება მდინარეში არსებული იქთიოფაუნის მდგომარეობის შესახებ უფრო სრულყოფილი მონაცემების მიღება. ამასთან, აღნიშნული ინფორმაცია გამოყენებული უნდა
--	---	--

	<p>მინიმალური ეკოლოგიური ხარჯი განისაზღვრება მდინარის დინების სველი პერიმეტრის და მასში მოზინადრე იქთიოფაუნის სახეობებისთვის საკმარისი წყლის დონის უზრუნველყოფის მიზნით. კიდევ ერთ მაგალითად მოცემულია შვეიცარიის მეთოდიკა, რომლის მიხედვით, მინიმალური ეკოლოგიური ხარჯის გაანგარიშება ხდება „Q347“-ით, რაც ნაკლებია მრავალწლიური საშუალო ხარჯის 10%-ზე. ზემოაღნიშნული მაგალითების განხილვის მიუხედავად, ანგარიშში არ არის წარმოდგენილი თუ რომელ კონკრეტულ მეთოდოლოგიებზე დაყრდნობით მოხდა მსგავსი დასკვნების გაკეთება და ეკოლოგიური ხარჯის შეფასების სხვადასხვა მეთოდებს შორის, რატომ შეირჩა მაინცდამაინც აღნიშნული მეთოდოლოგიები; ამის ნაცვლად, ვკითხულობთ ძალიან ზოგად და კონტექსტიდან ამოვარდნილ მაგალითებს, რომლებიც მხოლოდ 10%-იანი გარემოსდაცვითი ხარჯის „გამართლებას“ ემსახურება და მათი სანდოობააც, შესაბამისი წყაროების მითითების გარეშე, ეჭვქვეშ დგას. გარდა ამისა, ავსტრიის მაგალითი სულაც არ მეტყველებს 10%-იანი ეკოლოგიური ხარჯის საკმარისობაზე; პირიქით, ის ხაზს უსვამს იმას, რომ ეკოლოგიური ხარჯი უნდა განისაზღვროს იქთიოფაუნისთვის საკმარისი წყლის დონის უზრუნველსაყოფად. რაც შეეხება შვეიცარიის მეთოდიკას, გაურკვეველია, რას გულისხმობს „Q347“ და რატომ არის ის საშუალო ხარჯის 10%-ზე ნაკლები. გზმ-ის ანგარიშში, 10%-იანი ეკოლოგიური ხარჯის საკმარისობაზე საუბრისას, ვხვდებით ასეთ ჩანაწერსაც: „ბახვი 1 ჰესის სათავე ნაგებობისათვის დადგენილი ეკოლოგიური ხარჯი თითქმის მდ. ბახვისწყლის მინიმალური ხარჯების იდენტურია“.</p>	<p>იქნეს შემდგომი მონიტორინგისთვის, მათ შორის წყლის ე.წ ეკოლოგიური ხარჯის საკმარისობის შესაფასებლად, დათევზიანებისთვის და სხვა საკომპენსაციო ღონისძიებების შერჩევისა და განხორციელებისთვის. აღნიშნული კვლევის შედეგები, დამატებითი საკომპენსაციო და/ან შემარბილებელი ღონისძიებების განსაზღვრის თაობაზე, სათანადო რეკომენდაციებთან და დასკვნებთან ერთად (მათ შორის კუმულაციურ ზემოქმედებასთან მიმართებით) მშენებლობის დაწყებამდე, შესათანხმებლად წარმოდგენილი იქნეს სააგენტოში;</p> <p>3. შპს „სი-სი-ი-ეიჩ ჰაიდრო VI“-მა მშენებლობის დაწყებამდე, მონიტორინგის ფარგლებში, უზრუნველყოს დამატებითი წინასამშენებლო კვლევის ჩატარება წყლის ბიომრავალფეროვნების მდგომარეობის, განსაკუთრებით იქთიოფაუნის რაოდენობრივი მონაცემების განსაზღვრის მიზნით, (გზმ-ის ანგარიშში აღნიშნულ 6 ლოკაციაზე), ასევე დამატებით იქნეს შერჩეული სხვა ლოკაციები (სულ მცირე 3), რის შედეგადაც შესაძლებელი იქნება მდინარეში არსებული იქთიოფაუნის მდგომარეობის შესახებ უფრო სრულყოფილი მონაცემების მიღება. ამასთან, აღნიშნული ინფორმაცია გამოყენებული უნდა იქნეს შემდგომი მონიტორინგისთვის, მათ შორის წყლის ე.წ ეკოლოგიური ხარჯის საკმარისობის შესაფასებლად, დათევზიანებისთვის და სხვა საკომპენსაციო ღონისძიებების შერჩევისა და განხორციელებისთვის. აღნიშნული კვლევის შედეგები, დამატებითი საკომპენსაციო და/ან შემარბილებელი ღონისძიებების განსაზღვრის თაობაზე, სათანადო</p>
--	--	--

შესაძლოა, ეს მართლაც ასეა და ეკოლოგიური ხარჯის მოცულობა ბახვისწყლის მინიმალურ ხარჯებს უტოლდება, თუმცა, მინიმალური ხარჯი ყოველთვის დროებითია და მცირეწლიანობის პერიოდში მოედინება, შესაბამისად, ვერ ახდენს მნიშვნელოვან ზემოქმედებას კალაპოტის ფორმისა და მდინარის ეკოსისტემის ცვლილებაზე. ამგვარად, არასწორია იმის თქმა, რომ ეკოლოგიური ხარჯი, რომელიც მდინარის კალაპოტში მთელი წლის განმავლობაში ჩამოდის, საკმარისი იქნება მდინარის ეკოსისტემის შესანარჩუნებლად მარტო იმიტომ, რომ ის მინიმალური ხარჯის ტოლია. გარდა ამისა, როგორც ცნობილია, საერთაშორისო საკონსულტაციო კომპანია SLR-მა ბახვი 1 ჰესის პროექტისთვის ჩაატარა ბიომრავალფეროვნების კვლევა და შეაფასა ის ზეგავლენა, რომელიც შესაძლოა ჰესის პროექტის განხორციელებამ იქონიოს ბიომრავალფეროვნებაზე. თუმცა, გზშ-ის ანგარიშში ვერსად ვხვდებით SLR-ის კვლევის შედეგებს - უცნობია, რა რეკომენდაციები აქვს ამ კომპანიას ეკოლოგიური ხარჯის ოდენობის შეფასებასთან დაკავშირებით და რამდენად საკმარისად მიიჩნევს 10%-იან ხარჯს, როგორც მდინარის, ისე მიმდებარე ეკოსისტემისა და ბიომრავალფეროვნების შესანარჩუნებლად.

რეკომენდაციებთან და დასკვნებთან ერთად (მათ შორის კუმულაციურ ზემოქმედებასთან მიმართებით) მშენებლობის დაწყებამდე, შესათანხმებლად წარმოდგენილი იქნეს სააგენტოში;

- რაც შეეხება ეკოლოგიური ხარჯის გამოთვლის მეთოდოლოგიას, კომპანიის მიერ წარმოდგენილი N10717 განცხადების მიხედვით, ბახვი 1 ჰესის ეკოლოგიური ხარჯის განსაზღვრის პროცესში შესაძლებლობის ფარგლებში გამოყენებულია „საქართველოს მდინარეების გარემოსდაცვითი ხარჯის შეფასების მეთოდოლოგიის სახელმძღვანელო“-ში მოცემული მიდგომები, კერძოდ: შეფასებულია მდ. ბახვისწყლის კალაპოტის გეომორფოლოგიური პირობები, საპროექტო მონაკვეთზე მდინარის ჰიდროლოგიური რეჟიმი, მდინარის საპროექტო მონაკვეთზე წყლის ბიოლოგიური გარემოს და წყალთან დაკავშირებული ხმელეთის სახეობების მდგომარეობა და დადგენილია, რომ ამ მონაკვეთზე მდინარის წყლის წყალმოხმარების ობიექტები არ არსებობს.
- რაც შეეხება საერთაშორისო საკონსულტაციო კომპანია „SLR“-ის მიერ, ბახვი 1 ჰესის პროექტის განხორციელების შემთხვევაში ბიომრავალფეროვნებაზე ზემოქმედების შეფასების საკითხს. კომპანიის მიერ წარმოდგენილ N10717 განცხადებაში აღნიშნულია, რომ „SLR“-ის მოსაზრებები მოცემულია როგორც გზშ-ს ანგარიშში, ასევე მომზადებულ ბიომრავალფეროვნების კვლევის დანართში (N4). საკონსულტაციო კომპანია SLR-ის შეფასების მიხედვით, „წყალმიმღებსა და ელექტროსადგურს შორის შეიცვლება ჰიდროლოგიური რეჟიმი, მაგრამ ეკოლოგიური ხარჯი უზრუნველყოფს კავშირს. შეფასებულია, რომ ეს საკმარისია საპროექტო სათავე ნაგებობისა და ძალურ კვანძს შორის მოქცეული მდინარე ბახვისწყლის ეკოლოგიური კავშირის შესანარჩუნებლად.

<ul style="list-style-type: none"> • გარემოსდაცვითი სათემო ორგანიზაცია „ეკოს“; • ა(ა)იპ გურიის სამოქალაქო ცენტრი; • საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ოზურგეთის ოფისი 	<p align="center">2. ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზი</p> <p>ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზისას, ერთმანეთს უნდა შედარდეს ერთი მხრივ, პროექტისგან მიღებული სარგებელი ქვეყნისა და საზოგადოებისთვის, და, მეორე მხრივ, ის შეუქცევადი ბიანი, რომელსაც პროექტის განხორციელება საპროექტო და მიმდებარე ტერიტორიის ბიოლოგიურ გარემოზე იქონიებს. ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზი გულისხმობს კონკრეტულ რიცხვებში გამოხატული ხარჯისა და სარგებლის ერთმანეთისთვის შედარებას. შესაბამისად, აუცილებელია, რომ რიცხვით სიდიდეებში იყოს მოცემული როგორც, პროექტის განხორციელებით მიღებული მთლიანი სარგებელი (პირდაპირი და არაპირდაპირი), ისე გარემოზე მიყენებული ბიანი. თუმცა, პროექტის გზშ-ის ანგარიშში საერთოდ ვერ ვხვდებით ინფორმაციას იმის შესახებ, თუ რა ფულადი ოდენობის დანაკარგს უკავშირდება პროექტის განხორციელების შედეგად გარემოზე მიყენებული შეუქცევადი ზიანი და არის თუ არა ის მნიშვნელოვნად ნაკლები მიღებულ სარგებელზე. გარდა ამისა, ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზის ქვეთავში საუბარია, ასევე, ჰესის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპზე რეგიონში მოსალოდნელ სოციო-ეკონომიკურ სარგებელზეც; აქ ვხვდებით ისეთ ჰიპოთეტურ ჩანაწერებს, როგორცაა: „აღსანიშნავია მაღალ ანაზღაურებადი დროებითი და მუდმივი სამუშაო ადგილების შექმნა და ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმების შესაძლებლობა“; „როგორც მსგავსი პროექტების განხორციელების პრაქტიკა გვიჩვენებს სამშენებლო სამუშაოებზე საჭირო არაკვალიფიციური მუშახელი აყვანილი იქნება ადგილობრივი მოსახლეობიდან; „გარდა ამისა, მოხდება დამხმარე ინფრასტრუქტურის და ბიზნეს საქმიანობების განვითარება, რაც თავის</p>	<p align="center">2. ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზი</p> <p>შპს „სი-სი-ი-ეიჩ ჰაიდრო VI“-ის მიერ, 2022 წლის 29 აპრილს წარმოდგენილ დამატებითი/დაზუსტებული ინფორმაციაში (განცხადება N10717), დანართის სახით წარმოდგენილია პროექტის ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზი, სადაც შესაბამისი დასაბუთებით, შეფასებულია პროექტის განხორციელების შედეგად მოსალოდნელი ხარჯები და სარგებელი. ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზის დოკუმენტში წარმოდგენილია დაგეგმილი საქმიანობის ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზი გარემოსდაცვით და სოციალურ ჭრილში, სადაც ერთმანეთთან არის შედარებული პროექტის განხორციელების შედეგად მიღებული სარგებელი ქვეყნისა და საზოგადოებისთვის, ასევე გარემოზე ზემოქმედების საკითხები. ხარჯ-სარგებლიანობის შეფასების დოკუმენტში წარმოდგენილია ხარჯ-სარგებლიანობის გამოთვლის მეთოდოლოგია და მიღებული შედეგები კონკრეტულ რიცხვებში. წარმოდგენილი დასკვნის მიხედვით, განხორციელებული გარემოს და სოციალური ხარჯ-სარგებლიანობის ანალიზი და სენსიტიურობის ანალიზი აჩვენებს, რომ პროექტის გარემოს და სოციალური სარგებელი მნიშვნელოვნად აღემატება გარემოს და სოციალურ ზემოქმედებას.</p>
---	--	--

	<p>მხრივ შექმნის დამატებით შემოსავლის წყაროებსა და სამუშაო ადგილებს“; „ჰესის მშენებლობაში სულ დასაქმებული იქნება 200-მდე ადამიანი, მათ შორის, მნიშვნელოვანი რაოდენობით იქნება ადგილობრივი მუშახელი, ხოლო ოპერირების ეტაპზე დასაქმებული იქნება 10-15 ადამიანი“. აღნიშნული ზოგადი ჩანაწერებიდან არ ჩანს, თუ რა რაოდენობის ეკონომიკურ სარგებელს მოუტანს პროექტის განხორციელება უშუალოდ, რეგიონს და ადგილობრივ მაცხოვრებლებს. ყოველივე ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, გაუმართლებელია ვისაუბროთ პროექტის განხორციელების მიზანშეწონილობაზე და რეალური ხარჯი; სარგებლიანობის ანალიზის ჩატარების გარეშე მივიჩნით დასაშვებად სოციალურ და ბუნებრივ გარემოზე პროექტით გამოწვეული მოსალოდნელი ზემოქმედება.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • გარემოსდაცვითი სათემო ორგანიზაცია „ეკოს“; • ა(ა)იპ გურიის სამოქალაქო ცენტრი; • საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ოზურგეთის ოფისი 	<p>3. გურიის გეგმარებითი ეროვნული პარკი</p> <p>გზმ-ის ანგარიშში ნათქვამია, რომ “წინასწარი მოსაზრებებით, ბახვი 1 ჰესის საპროექტო დერეფანი მოქცეული იქნება გურიის გეგმარებითი ეროვნული პარკის ფარგლებში, თუმცა, ეს ფაქტი საჭიროებს დაზუსტებას, მას შემდეგ, რაც ცნობილი გახდება ეროვნული პარკისთვის კონკრეტულად შემოთავაზებული ტერიტორიის საზღვრები”. აქვე იმაზეცაა საუბარი, რომ ბახვი 1 ჰესს პროექტის განხორციელება გურიის ეროვნული პარკის პროექტის განვითარების ხელშემშლელ ფაქტორად არ უნდა იქნეს განხილული, რადგანაც შპს „სი-სი-ი-ეიჩ ჰიდრო VI“ აქტიურად ითანამშრომლებს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროსთან და ბუნების მსოფლიო ფონდთან (WWF) და გაითვალისწინებს ყველა იმ რეკომენდაციას, რაც დადგენილი იქნება ეროვნული პარკის მენეჯმენტის გეგმის შემუშავების პროცესში. ანგარიშში ნახსენებია ისიც, რომ დაცული ტერიტორიების და ბიზნეს სექტორის</p>	<p>3. გურიის გეგმარებითი ეროვნული პარკი</p> <p>გზმ-ის ანგარიშში და დამატებით ინფორმაციაში წარმოდგენილია ჰესის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის შედეგად, გურიის გეგმარებით ეროვნულ პარკზე მოსალოდნელი ზემოქმედების საკითხები, ჩატარებული კვლევების შედეგები და შესაბამისი შემარბილებელი/საკომპენსაციო ღონისძიებები.</p> <p>რაც შეეხება WWF-ს წარმომადგენლებთან შეხვედრას, შპს „სი-სი-ი-ეიჩ ჰაიდრო VI“-ის მიერ, 2022 წლის 29 აპრილს წარმოდგენილ დამატებითი/დაზუსტებული ინფორმაციაში (განცხადება N10717) მითითებულია, რომ „ბახვი 1 - ის განმახორციელებელი კომპანია შეხვდა WWF-ის კავკასიის ოფისის წარმომადგენლებს 2021 წლის დასაწყისში, ხოლო 2021 წლის 18 მარტს, კომპანიამ ოფიციალურად მიმართა WWF-ის კავკასიის ოფისის წარმომადგენლებს წერილით, რათა გამოეთხოვა გეგმარებითი ტერიტორიის წინასწარი მონახაზი. ისევე, როგორც შეხვედრის დროს, წერილშიც კომპანიამ გამოთქვა თანამშრომლობის სურვილი. 2021 წლის 19 ნოემბერს, კომპანიის მიერ</p>

	<p>თანამშრომლობა ხელს უწყობს დაცული ტერიტორიების მენეჯმენტის გეგმის განხორციელებას და სარგებლის გაზრდას კონკრეტული რეგიონის მოსახლეობისათვის. პირველ რიგში, ხაზგასასმელია, რომ გურიის გეგმარებითი დაცული ტერიტორიის სავარაუდო საზღვრები უკვე დადგენილია და მის ფარგლებში შედის ბახვი 1 ჰესის საპროექტო ტერიტორია; იმ ფაქტით აპელირება კი, რომ საზღვრები ჯერ-ჯერობით ზუსტი არ არის, გაუმართლებელია. აუცილებელია. იომ დაცული ტერიტორიის შექმნისა და მის ფარგლებში ბახვი 1 ჰესის ტერიტორიის მოქცევის საჭიროების შესახებ მსჯელობა შესაბამის უწყებებთან მოხდეს მანამ, სანამ ჰესის პროექტის განხორციელებაზე დადებითი გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილება გაიცემა და ჰესის მშენებლობა დაიწყება; თანამშრომლობა ჰესის აშენებისა თუ ექსპლუატაციის ეტაპზე დაგვიანებული იქნება თუ დაცული ტერიტორიის შექმნის კონსერვაციული მიზნის მისაღწევად აუცილებელი ტერიტორია გურიის ეროვნული პარკის ფარგლებს გარეთ აღმოჩნდება (ჰესის და მიმდებარე ტერიტორიის დაცული ტერიტორიის ფარგლებში შესვლა თავისთავად ვეღარ მოხდება). აქვე უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ, ბახვი 1 ჰესის სკოპინგის ანგარიშის მიხედვით, გურიის გეგმარებითი ეროვნული პარკის საკითხზე მსჯელობა „WWF“-ის კავკასიის ოფისის წარმომადგენლებთან გაიმართა. თუმცა, სკოპინგის ანგარიშში არაფერი იყო ნათქვამი ამ შეხვედრის შედეგების და ჰესის პროექტის განხორციელების მიმართ ორგანიზაციის პოზიციის შესახებ. „WWF“-თან გამართულ ამ ან სხვა შეხვედრების შესახებ გზშ-ის ანგარიშში საუბარი საერთოდ არ არის. ეს ყველაფერი კი, ქმნის იმის შთაბეჭდილებას, რომ შეხვედრა ან საერთოდ არ გამართულა ან შეხვედრაზე გამოთქმული მოსაზრებები ჰესის პროექტთან და კავშირებით არ იყო მისაღები კომპანიისათვის.</p>	<p>მოწვეულმა საერთაშორისო ექსპერტებმა მოახდინეს ბიომრავალფეროვნების, მიკრო და მაკროკლიმატის და კუმულაციური ზემოქმედების ანგარიშების ძირითადი დასკვნების წარდგენა, მოცემულ შეხვედრაზე მოწვეულ იქნა და დაესწრო WWF-ის კავკასიის ოფისის წარმომადგენელი.“</p> <p>გარემოსდაცვით გადაწყვეტილებაში გეგმარებით დაცულ ტერიტორიაზე ზემოქმედებასთან დაკავშირებით მითითებულია, შემდეგი პირობები:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. შპს „სი-სი-ი-ეიჩ ჰაიდრო VI“-მა დაგეგმილი საქმიანობის განხორციელების ფარგლებში, უზრუნველყოს ჩატარებული კვლევების, მშენებლობის, ექსპლუატაციის და შემარბილებელი ღონისძიების გატარების დროს იმ სტანდარტების გამოყენება, რაც ითვალისწინებს ფლორისა და ფაუნის სახეობების უსაფრთხოებას დაცული ტერიტორიებისა და ბიომრავალფეროვნების მნიშვნელოვანი არეალის ფარგლებში. ასევე, ჰესის მშენებლობა და ექსპლუატაცია განახორციელოს იმგვარად, რომ ხელი არ შეეშალოს აღნიშნულ ტერიტორიაზე დაგეგმილი გურიის ეროვნული პარკის დაარსებას; 2. შპს „სი-სი-ი-ეიჩ ჰაიდრო VI“-მ გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილების გაცემიდან 1 თვის ვადაში დოკუმენტში მითითებული კვლევების საფუძველზე, უზრუნველყოს განახლებული მონიტორინგის გეგმის შემუშავება და სააგენტოში შესათანხმებლად წარმოდგენა, სადაც ასახული იქნება ბიომრავალფეროვნების ყველა სენსიტიურ საკითხებზე დაკვირვება, მათ შორის თევზამრიდზე და მის ეფექტურობაზე დაკვირვების საკითხი, ასევე მშენებლობისა და ექსპლუატაციის ეტაპებისთვის დამატებით უნდა განისაზღვროს გურიის გეგმარებით დაცულ ტერიტორიაზე ზემოქმედების საკითხები;
--	---	---

<ul style="list-style-type: none"> • გარემოსდაცვითი სათემო ორგანიზაცია „ეკოს“; • ა(ა)იპ გურიის სამოქალაქო ცენტრი; • საქართველოს ახალგაზრდა იურისტთა ასოციაციის ოზურგეთის ოფისი 	<p style="text-align: center;">4. ვიზუალურ- ლანდშაფტური ზემოქმედება</p> <p>ბახმარო გამორჩევა უნიკალური ლანდშაფტითა და ულამაზესი პანორამული ხედებით, რომლებიც სარეკრეაციო ზონის არაერთი წერტილიდან მოჩანს. ეს პანორამული ხედებია ერთ-ერთი უმთავრესი ფაქტორი, რომელიც ბახმაროს ვიზიტორთათვის გამორჩეულ ირებულებას სძენს ამის გათვალისწინებით, აუცილებელია, განსაკუთრებული ყურადღება იყოს გამახვილებული ჰესის მიერ ბახმაროს უნიკალური ხედების ვიზუალური დაბინძურების საკითხზე. ამ საკითხის მნიშვნელობას ხაზი გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრომაც გაუსვა, როდესაც ჰესის პროექტის სკოპინგის ეტაპზე კომპანიისაგან მოითხოვა წარმოედგინა კურორტ ბახმაროდან საპროექტო ჰესამდე რელიეფური სურათი, იმის დასადასტურებლად, რომ ჰესის ინფრასტრუქტურა ხილული არ იქნებოდა კურორტიდან. კომპანიამ ეს მოთხოვნა არ შეასრულა და კურორტ ბახმაროდან დანახული საპროექტო ტერიტორიის ნაცვლად, წარმოადგინა ჰესის საპროექტო ტერიტორიის ფოტო-მასალა. საპროექტო ტერიტორია მოვინახულეთ, აღმოვაჩინეთ, რომ ჰესის სათავე ნაგებობა და წყალშეგუბება ხილულია კურორტ ბახმაროს ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი ადგილიდან - მზის ჩასვალი გორიდან. ეს ადგილი დამსვენებლებისა და ტურისტებისთვის ბახმაროს ერთ-ერთ გამორჩეულ ღირსშესანიშნაობას სწორედ პანორამული ხედების გამო წარმოადგენს. მიუხედავად იმისა, რომ ამ საკითხთან დაკავშირებით ჩვენს მიერ სამინისტროსთვის გაგზავნილ შენიშვნებშიც იყო საუბარი და შესაბამისი ფოტო-სურათიც გვქონდა თანდართული, კომპანიას არც გზმ-ის ანგარიშში აქვს წარმოდგენილი</p>	<p style="text-align: center;">4. ვიზუალურ- ლანდშაფტური ზემოქმედება</p> <p>შპს „სი-სი-ი-ეიჩ ჰაიდრო VI“-ის მიერ, 2022 წლის 29 აპრილს წარმოდგენილ დამატებითი/დაზუსტებული ინფორმაციაში (განცხადება N10717), დანართის სახით წარმოდგენილია ვიზუალურ-ლანდშაფტური ზემოქმედების დოკუმენტი, სადაც შეფასებულია დაგეგმილი საქმიანობის განხორციელების შედეგად ვიზუალურ-ლანდშაფტური ზემოქმედებები და საკურორტო ზონიდან ჰესის ინფრასტრუქტურის ხილვადობის საკითხები. წარმოდგენილი ინფორმაციის მიხედვით, ბახვი 1 ჰესის სამშენებლო დერეფნები არ ხვდება მოსახლეობის და კურორტ ბახმაროს დამსვენებლების ვიზუალური თვალთახედვის არეში, კერძოდ: სათავე ნაგებობისათვის შერჩეული ტერიტორია მდებარეობს მდ. ბახვისწყლის და ე.წ „ბაისურას ღელის“ შესართავის ქვედა დინებაში დაახლოებით 200 მ-ის დაშორებით, ვიწრო ხეობაში. როგორც დოკუმენტშია აღნიშნული, შესართავსა და სათავე ნაგებობას შორის მდებარეობს ბუნებრივი შემაღლება, რომელიც სათავე ნაგებობის ტერიტორიას ფარავს, ასევე დოკუმენტის მიხედვით, ბახვისწყლის და ე.წ ბაისურას ღელის შეერთების ადგილის რელიეფი (სათავე ნაგებობის განთავსების ტერიტორია) წარმოდგენილია ქვაბულის სახით.</p> <p>გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილებაში განისაზღვრა ვიზუალურ-ლანდშაფტური ზემოქმედებასთან დაკავშირებით მითითებულია, შემდეგი პირობა: „შპს „სი-სი-ი-ეიჩ ჰაიდრო VI“-მა მშენებლობის დაწყებამდე საკურორტო ზონაზე (მათ შორის ე.წ. მზის ჩასვლის გორა) ვიზუალურ-ლანდშაფტური ზემოქმედების შემცირების მიზნით, უზრუნველყოს დამატებითი შემარბილებელი ღონისძიებების შემუშავება და სააგენტოსთან შესათანხმებლად წარმოდგენა;“</p>
---	--	---

	<p>სამინისტროს მიერ მოთხოვილი ფოტო-მასალა. ანგარიშში მხოლოდ ისაა ნათქვამი, რომ „კურორტ ბახმაროს არც საკურორტო ზონის და არც სარეკრიაციო ზონის არცერთი წერტილიდან სათავე ნაგებობა და ჰესის სხვა კომუნიკაციები ხილული არ იქნება. შესაბამისად, ჰესის ექსპლუატაციის ფაზაზე ვიზუალური ცვლილებებით გამოწვეული ზემოქმედება არ იქნება მნიშვნელოვანი“; თუმცა, აღნიშნული მოსაზრებისა დასამტკიცებლად შესაბამისი ფოტო-სურათები წარმოდგენილი არაა.</p>	
--	--	--

<p>გურიის სამოქალაქო ცენტრი</p>	<p>2022 წლის 21 მარტს საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრომ შეაჩერა ადმინისტრაციული წარმოება შპს „სი-სი-ი-ეიჩ ჰაიდრო VI“-ის მდ. ბახვისწყალზე, ბუნებრივ ჩამონადენზე მომუშავე ბახვი 1 ჰესის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის პროექტზე და მშენებელ კომპანიას მოსთხოვა დამატებითი ინფორმაციის წარმოდგენა. სამინისტროს წერილში აღნიშნული იყო, რომ „გზმ-ის ანგარიშსა და თანდართულ დოკუმენტაციაში არ არის მოცემული და დაზუსტებას საჭიროებს საქმიანობასთან დაკავშირებული საკითხები“ რის გამოც სამინისტრომ შეაჩერა ადმინისტრაციული წარმოება</p> <p>სამინისტროს მიერ ამ მოცულობის (40-ზე მეტი საკითხი, 9 გვერდი) ინფორმაციის დამატებითი წარმოდგენის მოთხოვნა მიუთითებს გზმ-ის ანგარიშის არასრულყოფილებასა და ნაკლოვანებებზე. გზმ-ის ანგარიშში სრულყოფილად უნდა იყოს მოცემული ყველა ინფორმაცია, რაც გარემოზე პროექტის შესაძლო ზემოქმედებას უკავშირდება, ხოლო გზმ-ის საჯარო განხილვა საშუალებას უნდა აძლევდეს მოქალაქეებს, მიიღონ ინფორმაცია ამ ყველა შესაძლო ზემოქმედების შესახებ, დასვან კითხვები და მიიღონ პასუხები.</p>	<p>შპს „სი-სი-ი-ეიჩ ჰაიდრო VI“-ის მდ. ბახვისწყალზე, 10,9 მგვტ დადგმული სიმძლავრის, ბუნებრივ ჩამონადენზე მომუშავე „ბახვი 1 ჰესის“ და 110 კვ ძაბვის ქვესადგურის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშის საჯარო განხილვები გაიმართა: ჩოხატაურის მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციული ერთეულის შენობაში; ოზურგეთის მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციული ერთეულის შენობაში; ოზურგეთის მუნიციპალიტეტი, სოფ. მთისპირის ადმინისტრაციული ერთეულის შენობაში; ჩოხატაურის მუნიციპალიტეტი, სოფ. ჩხაკოურას ადმინისტრაციული ერთეულის შენობაში;</p> <p>საჯარო განხილვებს ესწრებოდნენ მუნიციპალიტეტების, არასამთავრობო ორგანიზაციების, მედიის, პრესის და ბიზნესის სექტორის წარმომადგენლები, ადგილობრივი მოსახლეობა და დაინტერესებული საზოგადოება.</p> <p>საჯარო განხილვებზე დაგეგმილი საქმიანობის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშის შესახებ საპრეზენტაციო მასალა დამსწრე საზოგადოებას წარუდგინეს შპს „სი-სი-ი-ეიჩ ჰაიდრო VI“-ის წარმომადგენლებმა. პრეზენტაციაში ასახული იყო დაგეგმილი საქმიანობის ტექნიკური, გარემოსდაცვითი, სოციალურ-ეკონომიკური საკითხები. მომხსენებლის</p>
---------------------------------	---	--

<p>მსგავსი არასრულყოფილი სახით გზმ-ის ანგარიშის წარდგენა ნაკლოვანს და არასრულყოფილს ხდის საჯარო განხილვის პროცედურასაც. საზოგადოებრივი ორგანიზაციები „გურიის სამოქალაქო ცენტრი“ და „გარემოსდაცვითი სათემო ორგანიზაცია ეკო“ ახორციელებდნენ აღნიშნული საჯარო განხილვების მონიტორინგს და ესწრებოდნენ აღნიშნულ პროექტზე ჩატარებული 4 საჯარო განხილვებს. საჯარო განხილვებზე არ ყოფილა მსჯელობა იმ საკითხებზე, რაზეც სამინისტრომ დამატებითი ინფორმაცია მოითხოვა. საჯარო განხილვების შინაარსი, კონკრეტულად კი კითხვა-პასუხის რეჟიმი პროექტების ხარჯსარგებლიანობის ანალიზის და გარემოსდაცვითი საკითხების განხილვის ნაცვლად ეთმობოდა დაინტერესებული კომპანიის მიერ სოფლისთვის გაცემულ დაპირებებს. შესაბამისად, სამინისტროს 2022 წლის 21 მარტის წერილში ჩამოთვლილი 40-ზე მეტი საკითხი აღმოჩნდა საჯარო განხილვის მიღმა. მოქალაქეებს, რომლებიც განხილვებს ესწრებოდნენ, არ მიუღიათ ინფორმაცია გზმ-ის ანგარიშში არსებული ნაკლოვანებების შესახებ, ისინი გამორიცხულნი რჩებიან ყველაზე პრობლემური და მნიშვნელოვანი საკითხების განხილვისგან, ეს კი სრულიად სცდება გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსით გათვალისწინებულ საჯარო განხილვის პროცედურის არსს.</p> <p>მსგავს პრობლემაზე მიუთითებს საქართველოს სახალხო დამცველიც, რომლის მიხედვითაც უხარისხო გზმ-თან გამკლავების ერთ-ერთი ეფექტური გზა ასეთი დოკუმენტების დაწუნების პრაქტიკის აქტიურად დანერგვა იქნებოდა. (საქართველოს სახალხო დამცველის სპეციალური ანგარიში „გარემოზე ზემოქმედების შეფასების სისტემა - პოლიტიკის,</p>	<p>განმარტებით საპროექტო ზონაში გარემოს სხვადასხვა კომპონენტებთან მიმართებაში ჩატარდა დეტალური კვლევები, ხოლო მიღებული შედეგებისა და მოძიებული ინფორმაციის შესაბამისად გაკეთდა გარემოზე ზემოქმედების დეტალური შეფასება, ამასთან დაიგემა მოსალოდნელი ზემოქმედების შემარბილებელი, საკომპენსაციო და პრევენციული ღონისძიებები, განისაზღვრა გარემოსდაცვითი მონიტორინგის საკითხები. პრევენტაციაში წარმოდგენილი იყო საპროექტო ჰესის და მასთან დაკავშირებული ინფრასტრუქტურის სქემატური და სიტუაციური ნახაზები შესაბამისი ექსპლიკაციებით, პროექტის ალტერნატივები, სხვადასხვა გრაფიკული გამოსახულებები და საპროექტო ჰესის 3D ვიდეო-რგოლი, დაგეგმილი საქმიანობის დახასიათება და მოსაწყობი ინფრასტრუქტურის აღწერა, პროექტის ფარგლებში ჩატარებული კვლევების შედეგები, ზემოქმედებების იდენტიფიცირება/შეფასება გარემოს კომპონენტებზე და ადამიანის ჯანმრთელობაზე, შესაბამისი საკომპენსაციო/შემარბილებელი ღონისძიებებით. ასევე, პრევენტაციაში განხილული იყო ჰესის სათავე ნაგებობასთან წყლის შეგუბების შედეგად გამოწვეული შესაძლო ზემოქმედების შეფასება ბაზმაროს საკურორტო ზონის მიკროკლიმატზე, ბიომრავალფეროვნების კვლევების შედეგები, შესაძლო ზემოქმედება და შემარბილებელი ღონისძიებები, ასევე ჰესის გავლენის ზონაში მოქცეულ მდ. ბახვისწყლის მონაკვეთზე არსებულ იქთიოფაუნაზე და წყალზე დამოკიდებულ სახეობებზე ზემოქმედების შეფასება, წყლის საკმარისობის საკითხი, კუმულაციური ზემოქმედებების შეფასება და ა.შ.</p> <p>რაც შეეხება მოთხოვნას, რომ შპს „სი-სი-ი-ეიჩ ჰაიდრო VI-ის“ მდ. ბახვისწყალზე, ბუნებრივ ჩამონადენზე მომუშავე ბახვი 1 ჰესის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის პროექტის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშზე დამატებითი ინფორმაციის სახით</p>
--	---

	<p>კანონმდებლობისა და აღსრულების გამოწვევები“, გვ. 29-30; თბილისი, 2021).</p> <p>მიგვაჩნია, რომ შპს „სი-სი-ი-ეიჩ ჰაიდრო VI-ის“ მდ. ბახვისწყალზე, ბუნებრივ ჩამონადენზე მომუშავე ბახვი 1 ჰესის მშენებლობისა და ექსპლუატაციის პროექტის გარემოზე ზემოქმედების შეფასების ანგარიშზე დამატებითი ინფორმაციის სახით წარმოდგენილი დოკუმენტაცია უნდა დაექვემდებაროს საჯარო განხილვას და საჯარო განხილვის და მოქალაქეთა ჩართულობის გარეშე არ უნდა იქნას გაცემული გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილება.</p>	<p>წარმოდგენილი დოკუმენტაცია უნდა დაექვემდებაროს საჯარო განხილვას და საჯარო განხილვის და მოქალაქეთა ჩართულობის გარეშე არ უნდა იქნას გაცემული გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილება.” უნდა აღინიშნოს, რომ შპს „სი-სი-ი-ეიჩ ჰაიდრო VI“-ის მიერ, 2022 წლის 29 აპრილს წარმოდგენილი დამატებითი/დაზუსტებული ინფორმაცია გამოქვეყნდა გარემოს ეროვნული სააგენტოს ვებგვერდზე (იხ. ბმული https://nea.gov.ge/Ge/GZSH/177), ასევე ჩოხატაურისა და ოზურგეთის მუნიციპალიტეტების საინფორმაციო დაფებზე, ხოლო შენიშვნების/მოსაზრებების წარმოდგენის ვადად დაინტერესებულ საზოგადოებას განესაზღვრა 2022 წლის 28 ივლისი. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ არც გარემოსდაცვითი შეფასების კოდექსი და არც საჯარო განხილვის წესის დამტკიცების შესახებ საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის მინისტრის 2018 წლის 22 თებერვლის №2-94 ბრძანება არ ითვალისწინებს ადმინისტრაციული წარმოების პერიოდში ჩატარებული საჯარო განხილვების ხელმეორედ ჩატარების საფუძველს.</p>
--	---	--